

Karl Ove Knausgård

KOLMAS VALTAKUNTA

Suomentanut Jonna Joskitt-Pöyry

LIKE

Pohjoismaiden neuvosto

Pohjoismaiden ministerineuvosto on tukenut tämän kirjan suomentamista

Like on julkaissut Karl Ove Knausgårdilta myös teokset:

Taisteluni 1–6 (2011–2016)

Syksy (2016)

Talvi (2016)

Kevät (2017)

Kesä (2017)

Poissa päiväjärjestyksestä (2018)

Aamutähti (2021)

Ikuisuuden sudet (2023)

Lainauksen Aksel Sandemosen romaanista

Pakolainen ylittää jälkensä suomentanut Rauno Ekholm.

Lainauksen Franz Peter Schubertin *Talvinen matka*

-laulusarjasta suomentanut Erkki Pullinen.

Otteet *Raamatusta* vuoden 1992 suomennosta mukaillen.

Norjankielinen alkuteos: *Det tredje riket*

Copyright ©Karl Ove Knausgård 2022.

First published by Forlaget Oktober AS, Oslo 2022.

Suomenkielinen laitos © Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

LIKE

Like Kustannus

Helsinki

www.like.fi

ISBN 978-951-1-46213-2

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2024

4041 0037
Painotuote

Michalille

Siellä missä minä olen ei ole Jumalaa.

TOVE

Masennuksen sanotaan olevan hyytynyttä raivoa. Minulle se on ennemmin kuin kivettynyt peikko. Pimeyttä ja keskeneräisyyttä edustava olento – hirmuinen, vaarallinen, päivänvalon jähmettämä ja kuolettama.

Mania on minulle sitä, että unohtaa itsensä kuin kattilan kiehumään levyille.

Psykoosiin ihminen joutuu, kun mania on ehtynyt ja edessä on vääjämätön todellisuuden kohtaaminen (jota mania pelkää yli kaiken). Psykoosi on toisin sanoen mahdollisuus. Se on kuin satujen kolmesta ovesta se, jota ei missään nimessä kannata avata. Sitä ei saa avata. Kaikki sen tietävät. Silti se aina loppujen lopuksi avataan. Jos vaihtoehdot ovat ei mitään ja jotain, ensin sitä kokeilee jotain.

Sadut.

Peikot, kolme ovea, metsä. Metsä jossa eläimet puhuvat ja ihmiset muuttuvat eläimiksi. Siellä on noitua, talonpoikia, kuninkaita, maanalaisia holveja ja saleja, lumottuja kantoja, prinsessoja joita kukaan ei saa hiljaiseksi, äitipuolia ja köyhiä vaimoja, karjamajoja sinihuippuisilla tunteilla.

Jo pienenä minusta tuntui, että sadut kätkevät jotain. Ja että niiden salaisuudet ovat merkityksekkäitä. Sittemmin luin Jungia ja hänen teoriaansa arkkityypeistä ja kollektiivisesta alitajunnasta, mutta en minä niitä ollut saduissa aistinut, vaan jotain aivan muuta. Jungilta omaksuin sen, että minä olen arkkityyppinen taikuri ja Arne orpo (vaikka hänen

isäsuhteensa olikin ollut hyvä isän kuolemaan saakka ja äitisuhteensa oli hyvä edelleen), sekä ymmärryksen symboleiden universaaliudesta ja voimasta, mutta siinä kaikki.

Se, joka muuttaa, on taikuri. Taikuri on kumouksellinen. Se, joka tarvitsee, on orpo. Orpo on manipuloija.

Psykoosi ei ole helvetti. Psykoosista vapautuminen on. Se on maanpäällinen helvetti. Mikään, mitä olet ajatellut, nähnyt tai tuntenut, ei ole ollut totta. Vaikka olet ajatellut, nähnyt ja uskonut sen kaiken joka solullasi. Eikä siinä vielä kaikki. Siinä he yhtäkkiä tuijottavat sinua, aviomies ja lapset. Anovina tai vihaisina, en tiedä kumpi on pahempi.

Silloin on kyynelten aika. Pohjattoman surun.

Mitä suren?

Omaa itseäni ja riittämättömyyttäni.

Ei kukaan tahdo hullua äitiä. Kukaan ei tahdo myöskään olla sellainen.

”Oletko sinä nyt normaali?” Heming kysyi kerran, kun he tulivat katsomaan minua.

Mitä muutakaan olisin voinut kuin vain nyökätä, itkeä ja puristaa hänen halutonta vartalooan itseäni vasten?

Saavuimme kesäasunnolle myöhään illalla koko päivän kestäneen ajomatkan päätteeksi. Heming, Asle ja Ingvild takapenkillä puolikuolleina tylsyydestä. Arne, joka oli viimeisten tuntien ajan ollut aivan intopiukeana paluusta lapsuusmaisemiinsa, sammutti nyt moottorin ja kääntyi hymyillen katsomaan lapsia.

”Kahdeksan tuntia ja kaksi minuuttia”, hän sanoi. ”Kolmetoista minuuttia viimekesäistä nopeammin!”

”Mahtavaa”, Ingvild sanoi ja hymyili hänelle.

Kaksosten ilmeet eivät värähtäneetkään.

”Kannatte itse tavaranne sisään”, Arne sanoi. ”Ja teette sen nyt heti, niin sitten se on tehty. Ingvild, sinä tuot kissan, eikö niin?”

”Lapsilukko on päällä”, Heming sanoi.

”No minäpä avaan sen”, Arne sanoi.

Kohtasin Ingvildin katseen. Hän hymyili minulle samaan tapaan kuin hetki sitten Arnelle. Nosti kissan kantokopan sylistään, laski sen viereensä ja avasi turvavyönsä poikien luikahtaessa ulos toisen puolen ovesta.

Ingvild oli ihan liian kiltti.

”Kaikkeen ei tarvitse suostua, tiedätkö”, sanoin.

”Ei niin”, hän sanoi ja hymyili taas, mutta hänen silmissään häivähti pimeys. Sitä oli hänessä paljon.

Tajusiko hän sitä itse?

Otin tupakat ja sytkärin hansikaslokerosta, sytytin yhden auton viersessä seisten. Toiset häipyivät talonnurkan taakse reppujaan ja matkalaukkujaan rajaten.

Meri tuoksui. Lahdelta kuului suhinaa. Tasaista ja rauhallista kuin nukkuvan hengitys.

Sshhh – shh. Sshhh – shh.

Taivas harmaanvalkoinen. Nurmikko harmaanmusta. Puut ja pensaat mustia.

Sitten ulkovalo syttyi ja värjäsi nurmen luonnottoman vihreäksi.

”Varmaan ihana saada sauhut”, Arne sanoi palatessaan hakemaan lisää.

”Kyllä”, sanoin. ”Otatko sinä?”

”Ha ha”, hän sanoi ja heitti kookkaan repun selkäänsä, otti käsiinsä ruokakassit, jotka olimme ostaneet sillan kupeesta sijaitsevasta marketista, ja hävisi taas kulman taakse.

Rottweilereita omistavat naapurit olivat maisemissa, heidän taloltaan kajasti valoa.

Ja niin olivat varmaan kaikki muutkin, nyt kun yleinen lomakausi oli alkanut.

Nakkasin tumpin soralle ja lähdin viemään yhtä matkalaukku sisälle. Arne tuli vastaan, hän vatkasi päätään eteen ja taakse, kuten hänellä oli tapana tehdä kuunnellessaan jotain tosi hyvää musiikkia.

”Tanssitko sinä minulle?” kysyin.

Hän kumartui suutelemaan minua.

”On niin mukava olla täällä”, hän sanoi. ”Vai mitä?”

”On, on.”

”Taidan avata viinipullon.”

”Onko meillä?”

”On toki. Viime kesästä jäi monta pulloa. Ellei Egil ole juonut niitä. Mutta tuskin on. Ei taida hänelle kelvata meidän suosikkimme!”

Sisällä Heming ja Asle kulkivat huoneesta toiseen, viime kerrasta oli juuri sen verran aikaa, että siinä oli pientä jännitystä. Ingvildiä ei näkynyt, hän oli kai huoneessaan kissan kanssa. Raahasin matkalaukun yläkerran makuuhuoneeseen, minkä jälkeen menin ulos puutarhaan, poukamaan viettävän jyrkänteen reunalle. Sytytin tupakan, koetin eläytyä maisemaan, olla läsnä tässä hetkessä. Olla tässä.

Kesäilta. Harmaansävyinen, aavistuksen sinertävä valo. Mökkilyhtyjen kajastus harmaudessa.

”Istutaanko ulkona?” Arne huikkasi takaani ovensuusta. ”Voin ottaa pihakalusteet saman tien esiin.”

Vastausta odottamatta hän marssi pihamaan poikki ja avasi vierasma-
jan oven, tuli hetken päästä ulos tuoli kummassakin kädessä ja asetti ne
nurmikolle omenapuun alle.

”Tarvitsetko apua pöydän kanssa?”

”En tarvitse. Mutta hae sinä se viini ja lasit.”

Seisoin juuri viinipullo polvien välissä kiskomassa hangoittelevaa
korkkia, kun Asle tuli keittiöön.

”Meillä on nälkä”, hän sanoi. ”Onko kohta jo ruoka?”

”Mitä haluaisit?”

”Tacoja.”

”Kuulostaa hyvältä”, sanoin. ”Ne ovat helppoja ja nopeita.”

”Eikö isä voisi tehdä ne?”

”Totta kai”, sanoin ja keskityin taas korkkiin, joka vihdoinkin liikahti ja
liukui ulos pullonkaulasta.

”Miksi muuten haluat, että isä laittaa ne?” huusin olohuoneeseen läh-
tevän Aslen perään.

Hän kääntyi minuun päin ja kohautti harteitaan.

”Jauhelihasta tulee mehukkaampaa.”

”Ahaa”, sanoin, otin lasit yhteen ja pullon toiseen käteen ja menin ulos.
Arne ei ollut siellä. Menin istumaan, ja kun sytytin tupakan, askiin jäi
enää kolme.

Jos menisin aikaisin nukkumaan, se ei häittäisi.

Takanani sivurakennuksen ovi sulkeutui, ja Arne lähti tulemaan nur-
mikon poikki lyhty kädessä heiluen.

”Lainaatko sytkäriä”, hän sanoi.

Lyhdyn keltainen valo himmeni harmauteen ja täytti sen maljamai-
sena, kun Arne laski sen pöydälle. Hän kaatoi viiniä laseihin ja kohotti
omaansa minuun päin.

”Nostetaan malja, Tove.”

”Mille?”

”Meille. Kesälle. Täällä olemiselle.”

”Kippis.”

”Aika vaisu”, hän sanoi. ”Voisit edes yrittää vähän innostua.”

”Väsyttää. Matka oli pitkä.”

”Minähän se ajoin.”

”Niin ajoit.”
Arne huokaisi, ja tuli hiljaista. Vain meren kuiske kuului.
”Täällä on sitten ihana valo”, sanoin hetkisen kuluttua.
”Totta kai sinusta. Olethan kuvataiteilija.”
”Olen aina pitänyt lyhtyjen valosta sellaiseen aikaan kun ei ole kunnolla pimeää. Päivällä tai hämärissä.”
”Kuten sanottu, olet kuvataiteilija.”
”Pidin siitä jo ennen kuin aloin maalata. Muistan ajatelleeni niin jo ihan lapsena.”
”Tuohan on silkkaa romantiikkaa. Tai uusromantiikkaa. Uusromantikot maalasivat ahkeraan kesäöitä ja hämäreitä. Niissä on mystiikkaa. Oda Krohgin tunnetuin taulu esittää lyhtyä kesäyössä. Ja Richard Berghillä on *Pohjolan kesäilta*. Kuulostaa samalta viehtymykseltä.”
”Ehkä se on sitä.”
”Vaikka ethän sinä mikään romantikko ole.”
”Enkö? Mikä sitten?”
”Ussymbolisti kenties? Postmytologi?”
”Tuossa on meidän ilmeisin eromme. Sinä luokittelet. Minä puran luokitteluja.”
”Niinhän sinä tapaat sanoa.”
”Ei sillä että luokittelemisessä olisi jotain vikaa.”
Arne hymyili hiukan ja katsoi merelle.
”Sillä maksetaan tämän perheen laskut”, hän sanoi.
”Isä?” toinen pojista huusi takaamme.
Se oli Asle.
”No?” Arne sanoi.
”Voitko nyt laittaa niitä taceja?”
”Parin minuutin päästä.”
”Meillä on kauhea nälkä.”
”Isä tulee kohta”, sanoin. ”Mene vain sisälle.”
Asle teki työtä käskettyä. Arne täytti vielä lasinsa.
”Yritetäänkö tänä vuonna viettää hauska loma”, hän sanoi.
”Totta kai.”
”Jos kumpikin vähän panostaisi.”
”Joo.”

Heräsin keskellä yötä johonkin uneen. Vaikka makasin aivan hiljaa ja keskityin, en muistanut unta. Minussa viipyi vain sen tunnelma. Inho, vastenmielisyyys. Ja että äitini oli ollut jollain tavalla läsnä.

Arne makasi selällään ja kuorsasi, niin kuin aina juotuaan.

Ulkona oli lähes täysin valoisaa.

Yritin saada unen päästä kiinni, vaikka tiesin ettei se onnistuisi. Ja eikö juuri tietoisuus siitä tehnyt nukahtamisesta mahdotonta?

Luultavasti.

Nousin vuoteesta, menin alas eteiseen ja vedin saappaat ja takin ylleni, ajattelin käydä tupakalla puutarhassa. Vasta pöydän ääreen istuttuani tajusin, että savukkeet olivat lopussa.

Oli mahdoton ajatus vain istuskella polttamatta, en takuulla saisi sitä mielestäni. Niinpä nousin ja kävelin nurmikon poikki, seurasin pitkää polkua alas rantaan. Ruoho molemmin puolin pitkää ja kosteaa, meri tyyni ja rauhallinen, taivas harmaansininen.

Mitä kello mahtoi olla?

Vaan eipä sillä väliä. En ollut hiukkaakaan väsynyt, ja koko maailma oli nyt minun.

Kolme mustaa etanaa erottui selvästi keltaisesta ruohikosta polun pielessä. Kyykistyin niiden viereen. Ne olivat mustia kuin autonrenkaat. Ja niiden takaruumiin pitkittäiset, aivan kuin kaivertamalla tehdyt urat saivat ne näyttämäänkin vähän siltä kuin olisivat rengastehtaalta peräisin.

Pienet huojuvat tuntosarvet. Verkkainen, sitkeä tahto.

Silitin lähimmän päätä etusormellani. Se vetäytyi kokoon, ei pitänyt siitä. Päinvastoin kuin penis, joka alkoi venyä pituutta kun sitä kosketti näin.

Etanat viihtyivät kosteassa. Etanat viihtyivät limassa. Sikisivät metsänpohjan kosteudessa.

Nousin pystyyn. Ne olivat luultavasti vain muutaman kuukauden ikäisiä. Kuitenkin, kun niitä katsoi tarkkaan, tuli tunne että ne olivat ikivanhoja. Kotoisin kaukaa aikojen takaa.

Sama päti kaikkeen. Kaikki, mitä me näimme, oli suunnilleen meidän ikäistämme. Mutta muodot, asioiden muodot, ne olivat ikivanhoja.

Huh.

Saavuvin alas kumpuileville kallioille ja loin katseeni tyynen merenpinnan yli. Toivoin, että ajatukseni aukeaisivat niin kuin meri ja taivas aukesivat eivätkä olisi märkiä ja limaisia ja mustia ja hitaita.

Lapsena rakastin yli kaiken eläimiä tekemättä minkäänlaista eroa niiden välille, keräsin etanoita takintaskuihin, ja kovakuoriaisia, matoja ja hämähäkkejä, rakensin niille koteja mullalla ja ruoholla ja lehdillä vuorattuihin kenkälaatikoihin, piiloon sängyn alle koska äiti inhosi selaista ja tuppasi saamaan hepulin jos löysi ne.

Kaikkein eniten hän pillastui, kun oli pessyt lattiat ja minä tallustelin sisään kuraisilla kengillä. Hän kai luuli, että tein sen tahallani, ärsytääkseni häntä. Ja kyllä hän ärsyyntyikin. Senkin pikku paskiainen, hän kiljui. Joskus antoi korvapuustinkin. Ja sen jälkeen iski hirvittävä katumus, koko nainen hajosi kappaleiksi. Yhtäkkiä sainkin ylenpalttisesti suukkoja ja halauksia, hellimistä ja paijaamista, ja sain nukkua hänen vieressään, hän kaatoi koko hoivaviettinsä minuun. Ja sitä hän riitti.

Harmi vain, että se jakautui niin epätasaisesti.

Miksi ajattelin häntä?

Unesta se johtui. Nukkuessani äiti nousi minussa kuin kuollut ruumis suolammen pohjalta.

Ei sillä että rukoukseni olisi kuultu. Hän oli yhä elossa. Paitsi minulle. Minulle hän oli pintaan pulpahtava ruumis.

Menin yhteen pikku niemennokkaan ja laskeuduin kyykkyyn. Vesi lainehti aivan hienokseltaan, kuin varovasti kannettavassa valtavan suuressa astiassa, ja levä huljui verkkaisesti edestakaisin, kellanruskeana kiiltävässä, mustassa, kylmässä aineessa.

Takanani metsä oli äänetön. Mikään ei liikkunut, paitsi vesi aivan hiljakseen.

Tämä oli ehkä vuorokauden hienoin tunti. Viimeinen tunti ennen auringonnousua.

Niinkö yksinkertaista se oli, että minä pidin kurasta, liasta, mullasta, humuksesta, soista, kaikesta ryömivästä ja vipeltävästä, ja että äidillä oli päinvastoin, kaiken tuli olla kliinisen puhdasta ja mieluiten desinfiointua?

Ei tietenkään.

Olisipa tupakkaa.

Kiersin niemennyyppylän toiselle puolelle, ylitin lyhyen pyörökivirannan, ja sen päässä kiipesin taas kalliolle ja kävelin sitä pois päin idän taivaan ensin punertuessa ja vain sekunteja myöhemmin värjäytyessä kultaiseksi ensimmäisistä auringonsäteistä, jotka vielä hetken pysyivät näkymättömissä ennen kuin ne vyörähtivät maailman reunan yli ja linkosivat valonsa sen ylle.

Aurora.

Sama siinäkin: aina yhtä uusi joka aamu jo neljä miljardia vuotta.

Nauroin ääneen.

Ehkä lomasta voisi sittenkin tulla ihan ookoo, ajattelin kulkiessani eteenpäin. Jos sää pysyisi hyvänä, kyllähän täällä viihtyisi. Lapset varsinkin.

Iloitsin, mutten ylettömästi.

Kun kallio vietti kohti uutta pyörökivirantaa, muistin että Egilin mökille ei ollut pitkäkään matka. Linnuntietä sinne oli vain pari kilometriä. Ja Egil poltti. Egilillä oli tupakkaa!

Hän tuskin ilahtuisi herätyksestä tähän aikaan vuorokaudesta. Mutta oliko minut pantu tähän maailmaan ilahduttamaan häntä?

Ei, ei ollut.

Happiness is easy, lauloin.

Joy be written on the earth!

And the sky above.

Jesus, star that shines so bright

Gather us in love!

Lauluilla oli ihmeellinen tapa tulla kuin kommentteina johonkin mitä ajattelin tai tunsin.

Tämä oli oikeastaan ironinen. Mutta alitajuntani ei sitä selvästikään ymmärtänyt.

Raikas meren tuoksu sekoittui jonkin mädäntyneen hajuun. Myrsky oli varmaan huuhtonut maihin levää tai meriruohoa.

Sinä talvena kun tapasin Arnen, menin usein tarkoituksella hänen jälkeensä vessaan haistellakseni häntä. Jos olisin kertonut siitä, hän olisi kauhistunut. Ehkä jopa menettänyt kiinnostuksensa.

No ei nyt sentään. Mutta nenää hän olisi nyrpistänyt voimakkaasti.

Minä halusin vain tuntea hänet kokonaan.

Taivas oli nyt täysin sininen, ja auringonsäteet tulvivat maailman ylle. Kalastusvene keinahteli paikallaan pienen saaren edustalla, verkonnostossa kai. Maailma oli täynnä ihmisiä jotka tiesivät mitä tekevät. Jotka osasivat. He eivät pitäneet niistä jotka eivät osanneet. Mitä vitsiä oli olla ihminen, jos ei osannut mitään, he ajattelivat kovassa mielessään. Mutta avuttomuus saattoi olla myös ystävä. Vain ihminen, joka ei tiennyt millainen jonkin asian pitäisi olla, pystyi luomaan.

Lokit liihottivat. Vaikka näin takanani metsässä pelkkiä puita, tuntui että sielläkin elämä oli herännyt.

Kun jälleen nousin silokallioille, otin saappaat jalasta ja kävelin paljain varpain saapas kummassakin kädessä heiluen. Egilin mökki oli seuraavan poukaman takana, vain viiden minuutin päässä.

Moneltakohan aurinko nousi heinäkuussa? Neljältä? Viideltä?

Tuntui että kello oli pikemminkin viisi kuin neljä.

Kaukana edessä näkyi hänen punainen rantavajansa. Huomasin odotavani hänen tapaamistaan. Voisin hiipiä hänen makuuhuoneeseensa ja pörröttää hänen tukkaansa. Hän saisi kunnan sätkyn!

Kun sitten seisoin mökin terassilla, tyydyin vain koputtamaan leveään lasiseen liukuoveen, joka oli sitä paitsi lukossa.

Mitään ei tapahtunut. Varjostin silmiä kädellä ja kurkistin sisään.

Siellä oli aika sotkuista. Joka puolella kirjoja ja lehtiä. Vaatteitakin siellä täällä.

Koputin uudelleen.

Ovi avautui, ja Egil astui esiin tukka pörrössä ja pyyhe lanteilla.

Hän tiiraili minua ihmeissään lasin läpi. Avasi lukon ja veti lasioven sivuun.

”Tove? Onko jotain sattunut?”

”Loppui tupakka. Ei sinulla olisi?”

Hän loi minuun lyhyen, tutkivan katseen ennen kuin nyökkäsi. Se kesti vain sekunnin tai kaksi, mutta huomasin kyllä.

Hän mietti, missä tilassa olin.

”Sure”, hän sanoi. ”Odota hetki.”

Hän meni pöydän luo, tuli takaisin tupakka-aski ja sytkäri toisessa kädessä, toisella hän piteli typerää pyyhettä paikallaan.

”Olet hyvä ihminen”, sanoin ja sytytin yhden. ”Pelastajani.”

”En edes tiennyt että olette täällä. Milloin tulitte?”

”Eilen illalla.”

”Ai jaha.”

”En taaskaan saanut unta.”

”Niin vähän arvelinkin. Jos suot anteeksi, niin käyn pukemassa pääl-
leni. Haluatko muuten kahvia?”

”No jos on!”

”On ja on”, hän mutisi häipyessään makuuhuoneen suuntaan. Vedin yhtä tuolia vähän taaksepäin ja istahdin sille, otin mukavan asennon ja nostin jalat kaiteelle.

Ei pilvenhattaraakaan taivaalla. Ei karettakaan vedessä.

Hän tuli takaisin väljissä puuvillahousuissa ja valkoisessa T-paidassa, avojaloin kuin merimies, ja laski pöydälle kaksi kuppia.

”Kahvi on kohta valmista”, hän sanoi ja hävisi taas.

Egil ei ollut puheliasta tyyppiä, pikemminkin varovaista ja ujoa, ja vähän mietin miten homma sujuisi.

Hienot kupit. Paperinohuet laidat, sinivalkoinen kukkakuvio. Laivan-
varustajan pojan perintökalleudet.

Hän palasi takaisin toisessa kädessä kahvipannu, kiiltäväksi hioutunut ja paikoin nokeentunut, ja toisessa metalliritilä.

”Tietääkö Arne että olet täällä?” hän kysyi, kun oli kaatanut kahvit ja istuutunut tuoliin pöydän toiselle puolelle.

”Arne on nukkumassa.”

Egil nyökkäsi ja vei kupin huulilleen.

Ojensi tupakka-askia minulle. Kun olin ottanut toisen, hänkin otti yhden.

”No, mitä kuuluu?” hän kysyi. ”Pitkästä aikaa.”

”Tahdotko säädylisen vai rehellisen vastauksen?”

Hän hymyili.

”Säädylisen kai.”

”Sitten kuuluu hyvää.”

”Mukava kuulla!”

Egil nauraa tirskahti.

”Entä sinulle?” sanoin ja puhalsin savurenkaan.

Taikuri.

”Täällä on kaikki niin kuin ennenkin.”

”Eikö täällä käy aika pitkäksi? Siis talvella, kun ei ole ketään mailla halmeilla?”

”Minulla ei ole koskaan tylsää. Onko sinulla?”

”Aina välillä. Jos en saa tehdä töitä.”

Hän nyökkäsi ja hörppäsi kahvia. Jalat ristissä istuen. Hänen housunsa olivat niin lyhyet, että miltei koko sääri jäi paljaaksi. Se oli melkein karvaton, vain muutama hassu haiven kiilteli auringossa. Tarkoittiko se alhaista testosteronitasoa?

Sängettömät posket, vaikka hän tuskin oli ajanut partaansa.

”Mitä sinulla on nyt tekeillä?”

Kohautin harteitani, katsoin merelle. Aurinko poltti jo olkapäitä ja takaraivoa.

”Olen piirtänyt koko talven ja kevään.”

Hän ei jatkanut uudella kysymyksellä kuten olin odottanut.

Olin pitänyt häntä kiinnostuneena ja uteliaana.

Mutta myös varovaisena. Hän oli toden totta valpas kuin eläin.

Mistähän se oikeastaan johtui?

”Etkö aio kysyä, mitä olen piirtänyt?” sanoin ja karistin tuhkat lattialle.

”No mitäpä olet piirtänyt?”

Oliko se sarkasmia? Jos oli, en viitsinyt jäädä.

Tumppasin savukkeen tuhkakuppiin.

”Täytyy tästä lähteä kotiin päin ennen kuin siellä herätään. Kiitos tupakasta.”

”Saat askin mukaan”, hän sanoi ja nousi pystyyn.

”Saanko?”

”Minulla on kaksi täyttä kartonkia.”

Kotiin tullessani kello oli vähän yli kuusi. Talossa oli aivan hiljaista. Niin myös naapuritaloissa. Ei autoja, ei veneitä, vain lokit poukamassa ja orava, joka syöksähteli puutarhan nurkassa hetken aikaa sinne tänne ennen kuin sujahti puuhun.

Kun olin aikaisin jalkeilla, en voinut käsittää miten kukaan pystyi nukkumaan yhdeksään, tai pahimmillaan yhteen-kahteentoista, kuten Ingvild joskus sai päähänsä.

Edessäni levisi ulappa koskematonta aikaa. Yhtä hyvin sen voisi käyttää hyödykseen.

Menin vierastaloon ja katsahdin ympärilleni. Siellä tuoksui hyvältä. Tärpätöltä ja öljyltä, vienosti koska niitä ei ollut ikuisuuksiin käytetty. Koskeuskin lemahti, kiviseinistä uhkuva kai. Ja vielä puurakenteiden, lattian ja katon haju, hieman kuiva ja pölyinen.

Kaikki jotenkin avartui auringonvalossa, jota tulvi sisään ikkunoista lattialankuille, pöydälle kaikkine siveltimineen ja rasioineen ja paletteineen, ja vastakkaisella seinällä tausta huoneeseen päin nojallaan oleviin tauluihin.

Mitä tekisin?

Se, mitä olin koko talven ja kevään työstänyt ja mistä Egil ei ollut kysynyt, olivat kansansatujen inspiroimat piirrookset. Olin kasvanut Werenskioldin, Guden, Peterssenin, Kittelsenin ynnä muiden klassisten kuvitusten parissa. Minä rakastin niitä kuvia, ne olivat aina saaneet mielikuvitukseni valloilleen ja olivat yhtä erottamaton osa lapsuuttani kuin talo jossa vartuin. Mutta ne olivat pelkkää kuvitusta. Pintaa. Niistä puuttui satujen syvyys aivan kokonaan. Groteskius ja villiys. Ja sitä minä halusin sörkkiä. Vuoriukko, joka vääntää tytöltä pään irti ja heittää sen kellariin muun ruumiin mukana. Eukko, joka makaa peikon kanssa ja usuttaa peikkaa tappamaan hänen poikansa, jotta he jäisivät kahden ja saisivat naida rauhassa. Tyttö, jonka kolme vedessä olevaa jättiläispäätä saavat suoltamaan tuhkaa suustaan puhuessa. Toisiinsa sulautuvia eläimiä ja ihmisiä. Susia jotka syövät lapsia suihin. Verta ja ruumiita. Raiskauksia ja tappoja. Epäsikiöitä, pulaa ja puutetta, ylensyöntiä, salaisia, kiellettyjä huoneita, joka on aina kolmas tai seitsemäs.

Kolme ja seitsemän, pyhät luvut. Pyhä asia oli houkutus, josta varoiltiin. Kunhan ei vain sitä ovea! Piilikö pyhässä vanhan kansan mielestä vaara?

Sadut kertoivat kulttuurin pinnan alla kuplivista asioista. Se, mitä ei sanottu ääneen eikä edes ajateltu vaan pelkästään aistittiin, puettiin hahmoiksi ja teoiksi.

Miten sen voisi piirtää?

Halusin kuvieni haisevan, löyhkäävän, virtaavan, vuotavan, myllertävän. Mutta en ollut saanut sitä aikaan. Yritin ajatella, että vika oli piirtämisessä. Piirrostekniikassa. Viiva kehysti, sulki sisäänsä ja teki kaikesta

kontrolloitua ja rationaalista. Mutta se oli pelkkä tekosyy. Mitäpä ei olisi Goya onnistunut ilmaisemaan piirroksillaan!

Olin näyttänyt muutamia Arnelle, koin sen velvollisuudekseni.

”Oikein mainiota, tämä”, hän oli sanonut ja laskenut ne kädestään.

”Eikö sinulla ole muuta sanottavaa?”

”Puhuu kyllä puolestaan, tämä.”

”Mikä ihmeen *tämä*?”

”Se on vain tapa viitata piirroksiisi. En kai minä voi jatkuvasti toistella *piirroksesi, piirroksesi!*”

Myöhemmin samana päivänä tuli jatkoa.

”Miksi se sinun juttusi on niin seksuaalisoitunutta? Sellaisenako sinä näet maailman?”

”Nytkö se on sitten *minun juttuni*?” sanoin.

”No, piirroksesi. Miksi ne ovat kaikki niin seksuaalisia?”

”En osaa sanoa. Semmoisia niistä vain tulee.”

Mieheni pelkäsi seksuaalisuutta. Hän ei ikipäivänä myöntäisi sitä tai älyäisi sitä, joten annoin asian olla.

Sadut uhkuvat seksuaalista energiaa. Siitä ne syntyvät. Siitä ne saavat voimansa. Ja niin on kaikkialla muuallakin. Ruumiin jano toista ruumista kohtaan on valtaisa, mutta me teeskentelemme että näin ei ole. Sillä muuten kaikki hajoaisi kappaleiksi.

Joten kyllä, kuvani olivat seksuaalisia.

Eivätkä edes tarpeeksi.

Pidin siitä, kun pillua sanottiin mirriksi. Se oli osuva sana, sehän saattoi näyttääkin pieneltä jalkoväliin käpertyneeltä kissalta. Ja ikivanha, ollut varmaan tuhansia vuosia käytössä tuo nimitys. Se eläimellisti pillun.

Niinpä olin piirtänyt naisen levitettyjen jalkojen väliin pienen kisun ja pari lisää hiippailemaan siihen ulkopuolelle.

Kuva näytti vitsiltä. The New Yorkerissa julkaistulta pilapiirrokselta.

Olin piirtänyt haaroihin myös suden, jolla roikkui kieli suusta.

Se oli parempi, muttei kovin paljon, sillä se ilmensi jotain eikä ollut asia itsessään, eikä kuvasta välittynyt mitään muuta kuin kuva, tytön ja suden yhteys.

Olin jättänyt kaikki piirrokset kotiin. Eikä niitä täällä olisi voinut muutenkaan työstää.

Menin sohvalle makaamaan ja katselin kattoon samalla kun poltin tupakkaa.

Syvyyteen kätkeytyvä muuttui usein latteaksi pintaan noustessaan. Tutut symbolit rapauttivat merkitystä.

Värien käytöllä ongelma olisi ratkennut. Värit ovat syvyyttä, värit ovat pohjattomia. Värit liukuvat toisiinsa. Vuotavat.

Mutta en halunnut käyttää värejä. Satukuvien idea oli nimenomaan vanhojen piirrosten sykhdyttävyydessä. Esimerkiksi Munthen piirrosten muinaispohjoismaisissa elementeissä.

Nousin ja menin hyllylle, jossa säilytin taidekirjoja ja lehtileikkeitä. Otin esiin Gustave Moreau Fontainen faabeleihin maalaamia akvarelleja esittelevän teoksen. Useimmat olivat simppeleitä kuvitusta, mutta pari niistä kurtkotti jonkin muun puolelle, ja niitä nyt istuin katselemaan. Ensimmäisessä oli delfiinillä ratsastava apina. Apinan suu oli ammoltaan, se kirkui tai huusi. Vaaleanpunainen kieli pimeässä kidassa, kaksi riviä hohtavia hampaita. Se näytti ihmismäiseltä, ihmisen huudolta. Mutta silmät. Avain oli niissä. Silmät olivat lukossa. Ne oli maalattu täysin luonnonmukaisiksi ja voisivat olla myös ihmisen silmät. Mutta ne olivat lukossa. Eläimen silmät, ihmisen huuto.

Selasin toiseen mieleeni jääneeseen kuvaan.

Se oli raju. Etualalla käärmeen pää, myrkkyhampaat esillä ja kita verta valuvana. Sitten värejä, tummia, ruskeita, keltaisia, ruosteepunaisia. Vettä kohti laskeutuvia. Ja vedestä, kuvan reunassa, nousi alastomia, vääntyneitä, kärsiviä ihmiskehoja.

Fontainen faabelissa käärmeen häntä valitti, ettei se koskaan saanut johtaa. Pää määräsi kaikesta. Miksei niitä kohdeltu tasapuolisesti? Eivätkö ne voisi olla samanarvoisia? Niinpä jumalat antoivat hänälle päätösvalan. Ja se luikerteli tiehensä, suoraan helvetin Styx-virtaan. Se kun ei nähnyt mitään.

Käärmeen silmissä oli jotain samaa kuin apinalla, mutta hurjempaa.

Ulkona liikkui jokin. Käännyin katsomaan ikkunasta. Arne käveli kuppi kädessä nurmikon poikki.

Panin kirjan sivuun ja menin hänen luokseen.

”Etkö luvannut olla tekemättä loman aikana töitä?” hän sanoi. Hörppäsi kahvia ja katsoi merelle.

”En tehnyt töitä. Katselin vain kirjoja.”

”Etkö saanut unta?”

Pudistin päätäni.

”Oletko ottanut lääkkeesi?”

”Totta kai”, sanoin, vaikken ollutkaan.

”Sinähän tiedät, miten tärkeää sinun on nukkua.”

Kimpaannuin. Mutta en halunnut riidellä.

”Nukun aina vähän huonosti uudessa paikassa”, sanoin. ”Siinä kaikki.”

”Sopii toivoa”, hän sanoi. ”Keittiössä on kahvia jos maistuu.”

Menimme sinä aamupäivänä majakalle. Se oli vanha ja sijaitsi lahden suulla. Ingvild ei olisi halunnut mukaan, mutta Arne vaati häntä lähtemään, ja niinpä selälle ajaessamme hän istui vieressäni keskittuhdolla, kaksoset olivat polvillaan keulassa ja Arne istui perässä ohjaamassa.

Ingvild ei murjottanut, mutta ei ollut iloinenkaan. Neutraali lienee oikea sana. Tämä on vain kestettävä, ajattelin hänen ajattelevan.

Minulla oli suunnilleen samat mietteet.

Se oli hullua. Olin veneretkellä lasteni ja mieheni kanssa.

Hienon pikku perheeni.

Ingvild oli hyvin erilainen kuin minä. Melkein kuin eri olento. Lempä ja mukautuvainen. Teki sen mitä vaadittiin niin kotona kuin koulussakin, yleensä jopa enemmän. Hän kärsi kiltin tytön syndroomasta. Kuten myös kaikki hänen ystävänsä.

Pidin silti hänestä hurjan paljon. Hän voisi olla minun järkevä ystäväni.

Silitin hänen käsivarttaan ja hymyilin hänelle. Hän vastasi hymyyn hiukset tuulussa tanssien.

”Mitä mietit?” kysyin.

Hän pudisti hieman päätään.

”En mitään.”

”Et mitään, vai et mitään tärkeää?”

”En mitään tärkeää.”

”Mitä se ei-tärkeä sitten on?”

”Äiti.”

”Mietinpähän vain, mitä tyttöseni päässä liikkuu.”

Hän käänsi päänsä sivulle ja katsoi maihin. Sipaisi hiukset pois kasvoilta, ne leyhähtivät heti takaisin otsalle.

Arne työnsi peräsimen ääriasentoon ensin toiselle, sitten toiselle puolelle. Heming ja Asle nauroivat. Arne virnisti ja haroi pärskeiden kastelemaa tukkaansa.

Lääkkeet turvottivat minua. En halunnut olla turvoksissa. Nyt täytyi vain tarkkailla tilannetta. Ja huomioida merkit jos niitä tulisi.

Perheen seurassa olin sitä paitsi turvassa. Minut sairastutti jokin ihan muu.

Mutta mikä?

Se oli ollut olemassa kauan ennen heitä. Jokin minussa itsessäni. Ei ulkopuolella. Mutta se muutti kaiken ulkopuolisen.

Ei. Ei se niinkään ollut.

Jokin minussa aukesi johonkin ulkopuoliseen. Vetä sitä sisään. Ensin varovasti, sitten yhä ahnaammin. Ja se muutti minua.

Muuttumiseni erotti minut muista. Esimerkiksi Arnesta. Hän pysyi vakaasti omana itsenään. Hän saattoi harmistua, ilahtua, innostua ja syttyä, mutta mikään niistä ei muuttanut häntä, hän oli ja pysyi. Hän oli Arne.

Ihmisen ei ollut tarkoitus muuttua toiseksi.

Apina ja delfiini olivat näyttäneet aivan kuin joltakin biologiselta koneelta.

Vieressäni Ingvild veti hiuslenkin ranteestaan, tökkäsi sen suuhunsa ja kokosi hiukset poninhännälle, otti lenkin taas käteensä ja kiepautti sen muutaman kerran hiuspötkön ympärille.

Meri vaikutti jotenkin omituiselta.

Emme olleet ainoat vesillä. Saaren ja luotojen välinen salmi oli täynnä veneitä, ja luotojen rannat olivat tiheänään kiinnitettyjä veneitä ja jollia. Silokallioilla vieri vieressä pyyhkeitä ja vilttejä. Ihmiset hypivät uimaan tummansiniseen veteen.

Lähestyimme majakkaa. Arne hiljensi vauhtia ja siristi silmiään auringossa. Hän viihtyi tässä roolissa, isänä ja kipparina, miehenä joka tiesi mitä tehdä.

”Annatko ankkurin, Ingvild?” hän sanoi. Ja sitten kovempaa: ”Otatteko vastaan siellä kokassa?”

Hän pani moottorin reverssille, nousi seisomaan ja otti naara-ankkurin vastaan. Se näytti suppuun vetäytyneeltä mustekalalta. Hän heitti sen veteen, ja se painui pohjaan köyden juostessa.